

YEŞİL GECE (1928)

REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889 – 1956)

Hakkında

Döneminin yazınsal eserlerinde çoğunlukla Millî Mücadele konusu işlenirken Reşat Nuri Güntekin yalnızca Millî Mücadele konusunu işlemekle kalmamış aynı zamanda yeni devletin üzerine kurulacağı ilkelerle ilgili tezli bir roman kaleme almıştır. Zola'nın *Vérité* adlı romanını Türkçeye çevirdiği dönemde kaleme aldığı *Yeşil Gece* adlı romanda Reşat Nuri Güntekin, güdümlü bir yazar olarak eski dünyanın değerlerini ve kurumlarını eleştirip yeni düzenin güzellemesini yapar. Saltanatın ve halifeliğin kaldırılmasıyla laik bir cumhuriyet rejimi kurulur ve eğitim sistemi de bu doğrultuda yeniden oluşturulur. Yeni bir rejimin ve devletin kültürel temellerinin de oluşmasını isteyen Atatürk Reşat Nuri Güntekin'den softalığı yeren bir roman yazmasını ister. Yeşil rengi İslam dinini simgelerken Gece kelimesi de onun bir sömürü unsuru olarak softalar tarafından kullanılmasını ve insanların uyuşturulmasını simgeler. İlk defa 1928 yılında Suhulet Kitabevi tarafından yayımlanan eser ilerleyen yıllarda farklı yayınevleri tarafından da basılır. Eserin başına Mart-Eylül 1926'da yazıldığı notu düşülmüştür. Gerçek zamanda II. Meşrutiyetle başlayan anlatı Cumhuriyetin ilanından sonrasına kadar uzar. Olay örgüsünün hâkim anlatıcı ve ben-öyküsel anlatıcı tarafından aktarıldığı görülür. Anlatı genel olarak İstanbul ve Sarıova'da geçer. Eserin birinci kısmında yirmi beş, ikinci kısmındaysa beş bölüm bulunmaktadır. İşlenmiş olan konu itibarıyla *Yeşil Gece* adlı roman Türk edebiyatının en yenilikçi ve tezli eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Özet

Romanın başkahramanı Ali Şahin, gerici bir softa olan babasını erken yaşta kaybettikten sonra evinin sorumluluğunu alıp medrese eğitimi görmüş biridir. O yıllarda İslam Birliği ve cihat hayaliyle yaşarken hocaları ve arkadaşlarının ikiyüzlülüğünü, tutarsızlığını ve çıkarıcılığını gördükçe inancı sarsılan Ali Şahin, medreseden ayrılarak öğretmen okuluna gider ve sonunda da okulu bitirip ilkokul öğretmeni olarak Sarıova'ya atanır. Zira kendisi medrese okuduğu yıllarda sarıklı ve hoca diye geçinen tayfadan öylesine uzaklaşır ki bundan sonra kurtuluşu yeni mektep okullarında yani müspet bilimlerde görür. Softa tarafından çokça tanındığı ve medrese eğitimi aldığı için softa Hafız Eyüp gibi insanlar sürekli Ali Şahin'e türlü tuzaklar kurarak onu kendi saflarına geçirmeye çalışırlar. Sözde vatani seven bu tarz hocalar savaş patlak verdiğinde herkesten önce kaçınca Ali Şahin vicdanı ve sorumluluk duygusu ile Yunan işgali altındaki halka yardım etmek ister ve pek çok arkadaşını bu uğurda kaybetse de pes etmez. Ali Şahin, pek çok açıdan Kuvâ-yı Milliye'ye ve Birinci Dünya Savaşı boyunca ülkesine katkı sağlar. Zafer kesinleşip Ankara'da cumhuriyet ilan edilip, halifelik de kaldırılınca Şahin Efendi sürgün olduğu Yunan adasından ülkesine döner. Yıllar sonra Sarıova'ya döndüğünde büyük emeği olduğu Emir Dede mektebinde yeniden çalışmak istese de sarıklarını çıkarıp şapka takmış olan eski softalar onun Yunan yanlısı eski bir softa olduğu iftirası atarak hayallerini suya düşürürler. Yunan ordusuna karşı verilen mücadele kazanılmış olsa da gericiliğe karşı verilen mücadele devam etmektedir.

Kişiler

<i>Ali Şahin</i>	Anlatının başkahramanı softalıktan dönüp laiklik yanlısı bir öğretmen olur.
<i>Rasim</i>	Emir Dede'de öğretmenlik yapan karakter Ali Şahin'in en yakın dostlarından.
<i>Necip</i>	Sarıova'da yaşayan ilerici bir mühendistir. Ali Şahin'e yoldaşlık eder.
<i>Hafız Eyüp</i>	Sarıova'nın önemli zenginlerinden olan bir hafızdır.
<i>Zühtü Efendi</i>	Müderrestir.
<i>Rahim</i>	Hafızdır.
<i>Remzi</i>	Hafızlık eğitimi sırasında hafız tarafından öldürülen küçük bir çocuktur.
<i>Bedri</i>	Remzi'nin kardeşidir. Eski ve yeni çatışmasının mağdurlarından biri olur.
<i>Nazmiye</i>	Bedri'yle Remzi'nin annesidir.
<i>Mehmet Nihat</i>	Fransızca ve hesap öğretmenidir. Haksız yere tutuklanır.

<i>Aziz Bey</i>	Sorgu hâkimidir.
<i>Hasan Talât</i>	Bölgenin en meşhur avukatıdır.
<i>İsmail Ağa</i>	Çobandır.
<i>Rüsuhi Bey</i>	İstinaf reisi dir.
<i>Alber Efendi</i>	Kuyumcudur.
<i>Kâzım</i>	Komiserdir.
<i>Basri Bey</i>	Şube müdürüdür.
<i>Müfit Bey</i>	Mutasarrıftır.
<i>Ubeyt Bey</i>	Jandarma komutanıdır.
<i>Kâni Bey</i>	Elli beş yaşındaki belediye doktorudur.
<i>İhsan Bey</i>	Genç avukattır.

Anlatıda yer alan diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Maarif Müdürü, Hafız Remzi, Zeynel Hoca, Macit Molla, Cabir Bey, Afif Efendi, Hacı Emin Efendi, Resai Molla, Şeyh Naki Efendi, İdadi Müdürü Talip Bey, Dolmacı Hoca, Hacı Reşit Efendi vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Dârümuallimin Mezunlarının Anadolu'ya Gitmek İstememesi Maarif Nezareti Tedrisat-ı İptidaiye Birinci Şube Müdürü Basri Bey makamında İdadi Müdürüyle sohbet etmektedir. Basri Bey İdadi Müdürüyle uskumru dolmasının nasıl yapılması gerektiği üzerine tartışır. Basri Bey konuğuna uskumru dolması yapmayı bilmediğini söyler ve onun nasıl yapılması gerektiğini kendisine anlatır. Ardından Dârümualliminden mezun olan yeni öğretmen adayları üzerine konuşulur Dârümualliminden yeni mezun olmuş olan öğretmenlerin Anadolu'da gitmiş oldukları yerlerden şikâyet ettiklerini ve çoğunun İstanbul'da çalışmak için başvuru yaptığını söyler. Fakat devletin imkânları öğretmen okulundan mezun olan her öğrenciyi İstanbul'a tayin edecek durumda değildir. Zira Anadolu vilayetlerine de çağdaş yöntemler ve müfredatla ders verecek öğretmenler gerekmektedir.

Öğretmenlerin Yetiştirilme ve Atanma Süreçleri İkilinin hararetle sohbet ettiği bir sırada odaya yirmi beş yaşında, sakallı ve zayıf bir Dârümuallimin mezunu girer. Son birkaç haftadır okuldan mezun olup atamaları yapılan öğretmen adaylarından tayin edildikleri yerleri beğenmeyip İstanbul'da görev yapmak istediklerine yönelik birçok dilekçe almıştır. Odaya giren kişinin de İstanbul'a tayin edilmek isteyen bir öğretmen olduğunu sanan Basri Bey söylenmeye başlar. Anadolu'dan alınıp İstanbul'a getirilen çocuklar devletin okulunda eğitim almış ve en sonunda da memleketlerine hizmet etmeleri için dört bir yana dağıtılmışlardır. Atamalarda haksızlığa maruz kalınmaması için Nezareti- Celile kura yöntemi uygulamaya başlamış ve herkesten atandığı yeri kabul etmesi istemiştir. Atandığı yerden memnun olmayan kişilere istifa edebilecekleri söylenir. Geçen sene eğitimini tamamlayıp okuldan mezun olmayı başarmış öğrencilerin yalnızca beş tanesi İstanbul'a atanmış ve geri kalan otuzdan fazla öğrenci Anadolu'ya atanmıştır.

Çoğu Öğretmenin Aksine İdealist Ali Şahin'in Anadolu'ya Gitmek İstememesi Basri Bey'in öfkesi ve şikâyetlerini tebessüm ederek dinlemiş olan Ali Şahin gözlüğünü çıkarır ve kendisine konuşma fırsatı verilmeden önyargıyla hareket edildiği için sitem eder. Ali Şahin Basri Bey'e İstanbul'a atandığını ancak Anadolu'da çalışmak istediğini söyler. Bu durum karşısında hayrete düşen Basri Bey Ali Şahin'in neden Anadolu'ya gitmek istediğini öğrenmek ister. İlk tedrisatının medrese eğitimi olduğunu söyleyen Ali Şahin'e Basri Bey enfiye ikram etmek ister. Fakat Ali Şahin ikramı geri çevirir. Basri Bey'in medrese eğitimi almış katı bir tutucu olduğunu bilen Ali Şahin gerçek düşüncelerinden ona bahsetmez. Ali Şahin Basri Bey'e İzmir Sarıova'ya tayin olan Hasan Cemal adlı bir dostuyla yer değiştirmek istediğini söyler. Zira Sarıova her on iki hane başına bir cami ve medresenin düştüğü, küçük çocukların bile yeşil sarıkle dolaştığı bir beldedir. Basri Bey Ali Şahin'in oraya gitmek istemesine çok sevinir hatta ona yeşil sarık giyerek medresede müderrislik bile yapabileceğini söyler. Basri Bey Ali Şahin'in evrak işlerinin en kısa sürede tamamlanmasını ve onun oraya gönderilmesini ister. Basri Bey'in makam odasından çıktıktan sonra Ali Şahin bir dostuyla karşılaşır. Ali Şahin Sarıova'ya gericilikle mücadele etmek için gitmektedir. Her ne kadar Hasan Cemal de oldukça ilerici bir öğretmen olsa da gericilerle mücadele edebilecek bir altyapısı yoktur. Zira Ali Şahin'e göre dindar yobazlarla mücadele etmenin en iyi yolu o tedrisattan geçmiş olmaktır. Daha Sarıova'ya gitmeden önce orayla ilgili planlar yapmaya başlamış olan Ali Şahin, türbe mumlarının söndürülmesi için her yere lamba koydurmayı ve mevcut masrafları yerel halkın çocuklarına aldığı yeşil sarıkların parasıyla karşılamayı planlar. Böylece çocuklar sarık giymekten kurtarılacaktır.

Ali Şahin'in Sarıova Yolculuğu Sırasında Geçmişle Hesaplaşması

Bir hafta sonra atama emri gelen Ali Şahin'in üç gün sonra da harcırahı ödenir. Galata'dan bir vapura binerek yola çıkan Ali Şahin, İstanbul'a neden ve nasıl gelmiş olduğunu düşünür. Hasta annesini köyünde bırakıp daha iyi bir medrese eğitimi almak için İstanbul'a gelmiş olan Ali Şahin büyük hayal kırıklıkları yaşamıştır. Hasta annesine bakılacağını söyleyen medrese mensupları kadın karakterle ilgilenmemiştir. Köydeyken çobanlık yaparak ve ramazan günlerinde cerre çıkararak para kazanan Ali Şahin annesine bakmaya çalışmıştır. Fakat onun oldukça zeki bir çocuk olduğunu fark eden mollalar babasını ikna ederek onu medreseye almışlardır. Zira başkahramanın babası şeriate inanan ve bir gün bütün dünyanın İslam'ın yeşil bayrağı altında huzur bulacağına inanan bir adamdır. Zaman zaman İstanbul'da eski medrese arkadaşlarıyla karşılaşan Ali Şahin onlardan adeta tiksindir. Onların ikiyüzlülüğü ve hayali bir dünya vaadiyle insanları sömürmelerine duyarsız kalmaz. Zeynel Hoca Ali Şahin'in Somuncuzade medresesinde dört yıl birlikte eğitim aldığı bir arkadaşıdır. Karadenizli bir softa olan Zeynel Hoca 31 Mart'ta şeriat için mücadele etmişse de son anda İstanbul'dan kaçmayı başararak darağacında sallandırılmaktan kurtulmuştur. Vapur yolculuğu sırasında birbirleriyle şapka üzerinden atışır. Zeynel Hoca sarığını çıkarıp fes takmış olan Ali Şahin'e sataşır. Ali Şahin yeni halinden çok memnun olduğunu söyler. Zeynel Hoca'yaysa gericiliği, yobazlığı, sömürücülüğü, işkenceciliği ve hayalperestliği nedeniyle bir gün sarık bağlayacak bir başı olmayacağını söyler.

Ali Şahin'in Medrese Eğitimi Sırasında İtikadının Sarsılması

Çobanlık yaparak ve ramazanlarda cerre çıkararak küçük yaşlarda para kazanmaya başlamış ve annesine bakmış olan Ali Şahin, zekâsı ve çalışkanlığıyla bölgede yaşayan softaların dikkatini çeker ve bir süre sonra şeriatçı babası tarafından medreseye verilir. Medrese eğitimi sırasında ebced ve ilmiye dersleri alan Ali Şahin gösterdiği başarıyla özellikle hocaların ve mollaların takdirini kazanır. Başlangıçta oldukça saf bir inanç ve itikatla medresede eğitim almaya başlamış olan Ali Şahin, özellikle mollaların ve hocaların ikiyüzlülüğünü, vicdansızlığını ve dini kendi menfaatlerine göre yorumladıklarını gördükçe şüpheye kapılmaya başlar. Daha iyi eğitim alabilmesi için İstanbul'daki medreselerden birine gönderilir. Medresede eğitim veren hocalardan biri eşini döverek öldürmüş ve yapmış olduğu şeyden zerrece vicdan azabı duymamıştır. Zira kendisi kadınların tanrı katında hiçbir değerinin olmadığına inanmaktadır. Hafız Remzi Kuran okumadaki yeteneği ve sesinin güzelliğiyle herkesi gözyaşlarına boğar. Fakat aynı kişi sinirlendiğinde ağzından çıkan küfürlerle Ali Şahin'i yaşamakta olduğu dünyaya lanet ettirir. Hafız Remzi'nin kendisini dinlemeye gelen özellikle yaşlı ve dul kadınlarla cinsel ilişkiye girdiği de bilinmektedir. Zeynel Hoca'nın babasıyla kardeşleri denizde boğularak ölmüşlerdir. Determinist bir bakış açısıyla Ali Şahin Zeynel Hoca'nın da boğularak öleceğini ancak bunun denizde değil bir darağacında sallanarak olacağını söyler. Zira Zeynel Hoca yaramazlık eden öğrencilere işkence etmekten zevk almaktadır.

Ali Şahin'in Softalığı Eleştirilmesi

Mecit Molla saf ve iyi niyetli bir karakter gibi görünse de aslında oldukça kurnaz ve kötü niyetli bir kişidir. İnsanları jurnallemekten adeta zevk alır. Sözde öteki dünyayı kazanmak için dünyevi olan her şeyden kaçındıklarını söyleyen kişilerin en ufak bir fırsatta bütün inançlarını ve söylemlerini unutup küçük bir dünyevi haz için ne kadar kötüleşebildiklerini gören Ali Şahin inancını sorgulamaya başlar. Aynı zamanda İslam inancındaki bazı argümanlar ve bilgiler de başkahramana tutarsız görünür. Genç bir softa açlıktan ve bakımsızlıktan hayatını kaybeder. Onun hayatını kaybettiği sırada yanında olan Ali Şahin, merhum softanın ölüm anında son olarak kaymaklı eklemek kadayıfı yemek istediğine şahit olur. Böylesine aciz ve yokluk içinde ölen arkadaşı için üzülen Ali Şahin'i Boyabatlı Halil Hoca teselli etmeye çalışır. Merhumun cennette en güzel kadayıfları yiyeceğini söyler ve cenneti tasvir eden bir ilahi okumaya başlar. Fakat artık tamamen şüpheye kapılmış olan Ali Şahin, insanın bu dünyadan başka gidecek hiçbir yerinin olmadığını ve öldükten sonra ağacın dalından düşen yapraklar gibi yok olup gidebileceğini düşünür. Din adamlarının söylem ve pratikte tutarsızlığı Ali Şahin'in her geçen gün inancından daha fazla kopmasına neden olur.

Ali Şahin'in İtikadını Kaybetmesi ve Öğretmen Olmaya Karar Vermesi

İtikadının kaybolmaya başladığı günlerde son çare olarak hocalarıyla konuşmaya karar veren Ali Şahin sorularına hiçbir karşılık alamadığı gibi karşılık olarak yalnızca tehdit alır. Abdülhamid'in şerefine düzenlenen davetlerden birinde softaların yapmış olduğu şeyler Ali Şahin'in midasını bulandırır. "Ben Neyim?" adlı kitabın yazarıyla konuşmaya karar veren ve ondan bazı yanıtlar alabileceğini umut eden Ali Şahin Beykoz'a gider. Ali Şahin kitabın yazarını istimbota su fıçıları yüklerken bulur. İkili bir kahveye oturur ve Ali Şahin derdini anlatmaya başlar. Fakat yazarın yanına gelen diğer konuklar nedeniyle sohbet ilerlemez. Ali Şahin kendilerine eşlik eden kişiler arasında hafiyeler olduğundan emindir. Sohbet sırasında anlatılan müstehcen sohbetler sırasında vahşice kahkahalar atan yazarın da bazı müstehcen öyküler anlattığı görülür. Bu durum karşısında Ali Şahin kitabın yazarından da umidi keser. Yazar Ali Şahin'e kendisini şüpheye düşüren soruların cevabını alabilmesi için yoğun bir eğitim alması

gerektiğini ve bazı şeyleri olurlarına bırakmak gerektiğini söyler. Ahiret için çalışırken dünya nimetlerinin tadını çıkarmayı es geçmemesini salık verir. İçindeki şüphe denen kurdu durduracak hiçbir cevap alamamış olan Ali Şahin medresedeki derslerine devam etmez. Medresede gördüğü her ders anlamını ve önemini yitirir. Bunun üzerine Ali Şahin medreseyi bırakarak ilkokul öğretmeni olmaya karar verir.

Ali Şahin'in Dârümuallimine Girmesi En sonunda kendini ait olmadığı bir yerde hissettiği gibi saf ve temiz itikadını yitirmiş olan Ali Şahin Somuncuoğlu medresesini terk edip Dârümuallimin binasının önüne gelir. Fakat o dönemde eğitim verilmediği için okul kapalıdır. Meşrutiyetin ikinci yılında Ali Şahin, yalnızca idarenin değişmesiyle inkılabın gerçekleşmeyeceğini düşünerek değişimin topluma indirilmesi için eğitim seferberliğinin başlatılması gerektiğini düşünür. Eğitim döneminin başlamasıyla Dârümuallimin binasının önü birçok yerden gelmiş öğrenciyle dolar. Bunların arasında sarıklı öğrenciler olduğu gibi fesli öğrenciler olduğu da görülür. Sarıklılar feslileri din düşmanı olmakla itham ederken fesliler de sarıklıları irticacı olmakla suçlar. Sıraya girip başvuru yapmak isteyen Ali Şahin'e sınava girmesi gerektiği söylenir. Daha önce neredeyse hiç somut bilimlerle ilgili herhangi bir ders almamış olan Ali Şahin çağdaş okullarda okumuş öğrencilerle nasıl yarışabileceğini düşününce karamsarlığa kapılır. Her şeye rağmen gelecekte sınava girmemiş olmaktan pişmanlık duymamak için sınava girer. Soruları çözer ve umutsuzlukla sınav kağıdını gözetmene teslim ettikten sonra sınıftan ayrıldığında gözyaşlarına hâkim olamaz. Bir süre sonra sınav sonuçlarını öğrenmek amacıyla okula gelen Ali Şahin umutsuz bir halde müdürle görüşür. Okul müdürü Ali Şahin'e girmiş olduğu sınavda en iyi ikinci notu almış olduğunu söyler. Başlangıçta Ali Şahin okul müdürüne inanmakta oldukça zorlanır. Fakat müdürün oldukça ciddi olduğunu fark eden Ali Şahin aldığı cevaba inanmaz. Dârümuallimindeki eğitim müfredatının da aslında umduğunun çok gerisinde olduğunu anlar.

Dârümuallimindeki İç Çatışmalar ve Ali Şahin'in Öğretmenlik Bilinci Kazanması Sınavda başarılı olmasıyla birlikte yeni bir eğitim hayatına başlayan Ali Şahin, medreseyi bitirmeye bir yıl kalmışken eğitimini tamamlamasını tavsiye eden hocalarını dinlememiş ve yeni bir başlangıç yapmıştır. Dârümualliminde eğitim alan öğrencilerin fesliler ve sarıklılar olmak üzere ikiye ayrıldıkları ve bunların birbirleriyle çatışma halinde oldukları görülür. Çoğunlukla soğuk savaş şeklinde ilerleyen karışıklık zaman zaman sıcak çatışmaya da dönüşür. İtikadını tamamen yitirmiş bir Dârümuallimin öğrencisi olan Ali Şahin artık sarık giymenin anlamsız olduğunu ve onu çıkartması gerektiğini düşünür. Sarığını çıkararak babasına ihanet edeceğini düşünse de sarığını çıkarır. Okuldaki öğrencileri gözlemleyen Ali Şahin sarıklıların her ne kadar çağın gerisinde kalmış fikirlere ve inançlara sahip olduklarını düşünse de onların çalışkan ve fedakâr olduklarını kabul eder. Sözde çağdaş olan fesli öğrencilerse çoğunlukla laubali ve tembeldirler. Dârümualliminde okuyan öğrencilerin büyük bir bölümü eğitimini tamamladıktan sonra öğretmen olmaktan ziyade başka işlere yönelmeyi düşünürler. Aldıkları eğitimin ve öğretmenliğin ne kadar önemli bir iş olduğunu anlayan Ali Şahin haricinde yalnızca birkaç öğrenci daha vardır. Ali Şahin okuldaki mesnetsiz çatışmalarla vakit kaybetmeyip kendisi gibi düşünen kişilerle arkadaşlık kurarak bir an önce mezun olup görev almak ister. Eğitimini tamamlayıp öğretmen olmasının ardından Anadolu'daki bir beldede çalışarak gericilikle mücadele etmeye karar verir. Babasının şeriat hayaline karşı gelecek olsa da anasının karnından bu amaç için doğduğuna karar vermiştir.

Ali Şahin'in Sariova'ya Varıp Görevine Başlaması Uzun ve yorucu bir yolculuğun ardından Sariova'ya varan Ali Şahin tam olarak düşündüğü gibi bir ortamla karşılaşır. Kasabada yaşayan yerli halk ve bürokrasi tam olarak softaların kontrolü altındadır. Hacı Salim Paşa adlı yerli bir zengin belediye başkanı olmuştur. Tarikatların ve softaların desteğini almadan devlet kademelerinde yükselmek neredeyse imkansızdır. Emir Dede İdadisi'nin Başmuallimi Ali Şahin eşraf tarafından karşılanır. Üstü örtülü bir biçimde bölgeye hâkim olan softa takımının istekleri doğrultusunda hareket etmesi salık verilir. Aksi halde selefleri gibi bölgeden sürgün edilmesinin kaçınılmaz olduğu söylenir. Emir Dede Okulu Müdürü Galatasaray mezunudur ve çağdaşlığa inanan bir memurdur. Fakat bölgeyi egemenlik altına almış softa sınıfının ne kadar güçlü olduğunu bildiği için onların istediği doğrultuda hareket etmektedir. Kendisi feslilerle sarıklıların arasının dış etkenler nedeniyle bozulduğuna inanır. Okul müdürü yeni başmuallimin medrese tedrisatından geçtiğini bilmektedir. Okuldaki müfredatın medreseleşmesinden çekinen okul müdürü başmuallimden fenni derslerin aksatılmamasını rica eder. Okul müdürünün neden bu kadar korktuğunu bilen ve kendisinden neden şüphe ettiğini anlayan Ali Şahin, ağırlıklı olarak fenni derslerin işleneceğini ve gerektiği kadarıyla da dini derslerin görüleceğini söyler. Söylemlerinde inkılapçı ve ilerici söylemlerde de bulunan başmuallim okul müdürünü korkutup şüpheye düşürür. Zira okul müdürü yeni başmuallimin bölgedeki softalarla yakından bağlantılı olduğunu düşünmüştür. Aşırı inkılapçı söylemler de onu korkutmuştur. Zira okul müdürü başının derde

girmesini istememektedir. Okuldaki çoğu öğretmenin softalık yanlısı olduğunu kısa sürede anlayan Ali Şahin, kendi gibi düşünen yol arkadaşlarına ihtiyaç duyar ve bunları aramaya başlar.

Sarıova'daki İlerici-Gericici Çatışması Yeni bir eğitim anlayışıyla yeni bir kuşak yetiştirmek isteyen Ali Şahin yeni bir okul binası yapılmasını arzular. Tasarısını ve planını ilgili mercilere anlatan Ali Şahin hiçbir yerden olumlu karşılık alamaz. Yeni okullar yapmak yerine medreselerin ıslah edilmesi doğrultusunda faaliyetler yürüten Zühtü Efendi Ali Şahin'in bu isteğine karşı çıkar. Okuldaki öğretmenler inkılap yanlılarıyla softalık yanlıları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dört öğretmen inkılapçı diğer dördü de softalığı desteklemektedir. Ali Şahin'le birlikte inkılapçılar çoğunluğu ele geçirmiştir. İttihat ve Terakki hükümeti başta olduğundan bürokrasi, devlet kademeleri ve tüccarlar da yenileşme taraftarıdır. Fakat Anadolu'daki halkın büyük bir bölümü tarikatların kontrolü altındadır. Sarıklı bir öğrencinin sarığına sopayla vurulmasını dine bir saldırı olarak algılayan dinciler ayaklanırlar. Zühtü Efendi'nin makamına gelen gericiler bazı taleplerde bulunur ve saldırganların cezalandırılmasını isterler. Cabir Bey Balkan Harbi'nde yaşanan mezalim üzerinden duygusal sömürü yaparak halkı galeyana getirir. Fakat bölgenin en nüfus sahibi kişilerinden biri olan Hafız Eyüp araya girerek olayların yatışmasını sağlar. Zira Jandarma Komutanı Ubeyt Bey Kadiri Tekkesi Şeyhi Nadi Efendi'nin kızıyla evlidir. Nüfuzunu hissettirme şansı yakalamış olan Hafız Eyüp'ün isteği üzerine ayaklanma sıcak çatışmaya dönüşmeden jandarmaların müdahalesiyle dağıtılır.

Ali Şahin'in Yeni Okul Tasarısı ve Karşısına Çıkan Engeller Bu sırada Ali Şahin okul binasının yenilenmesi için belediye reisi, meclis üyeleri ve diğer ilgili mercilerle görüşür. Okulun yapılması için her türlü baskıyı yapar ve kendisi gibi düşünen meslektaşlarını da devreye sokar. Bölgede yaşayan zenginlerden birinin okula destek çıkmasını kendine yönelik bir tehdit olarak algılayan belediye reisi okulun yapılması için gerekli bütün malî desteği sağlamaya karar verir. Fakat okul binasının yapısal olarak İslami kaidelere uyması gerektiğinin söylenmesi yeni bir tartışmaya sebep olur. Ateşli bir ilerici mühendis olan Necip Bey'le tanışan Ali Şahin okulun nasıl yapılacağı konusunda tartışır. Uzun bir tartışmanın ardından Necip Ali Şahin'e okulu nasıl yaptıracaklarına dair planını anlatır. Gericileri aldatmaya yönelik bir bina planı çizmiş olan Necip Bey yapım aşamasında farklı bir bina yapacaklarını ve bina tamamlandıktan sonra onu yıkamayacaklarını söyler. Amacına ulaşmak için softaların silahlarını onlara karşı kullanmaktan çekinmeyecek olan Ali Şahin Necip'e onay verir. Okul binasının planı yetkililer tarafından onaylanır. Fakat bu sefer de binanın yapılacağı araziyle ilgili bir sorun yaşanır. Arazide bulunan tarihi bir medresenin yıkılması gerekmektedir. Birçok hastalık gibi bazı müritleri de barındıran binayı yıkmak için gelen ekiplere engel olunur. Softalar medreselerinin tarihi ve kutsal bir yapı olduğunu iddia ederler. Mutasarrıf Müfit Bey Jandarma Komutanı Ubeyt Bey'den gericilere müdahale etmesini ve medresenin tahliye edilmesini ister. Manevi nitelikleri olan bir yapıya ve insanlara müdahale edemeyeceğini söyleyen Ubeyt Bey baskılara dayanamayıp istifa eder. Bunun üzerine medrese sakinleri yapının mucizevi niteliklere sahip olduğuna yönelik söylentiler çıkarıp yaymaya başlar. Zira rakip tarikatlar medresenin yıkılması için yetkililere baskı yapmaktadırlar. Mutasarrıf Müfit Bey polis amirine görevi devralması talimatında bulunur. Fakat medresenin kerametli olduğuna dair söylentilerin yayılması üzerine ne polisler ne de öğretmenler hiçbir şey yapamaz. Ali Şahin yeni okul binasının yapılabileceğine dair umutlarını kaybeder. Fakat Necip Bey Ali Şahin'e on beş gün içinde arazinin tamamen boşaltılacağına ve yeni okulun yapımına başlanacağına söz verir.

İnkılapçıların Köhne Medrese Binasını Yıkırtmayı Başarmaları Birkaç gün sonra medresenin hemen bitişiğinde belediye araçları yeni bir yol çalışmasına başlar. Başkalarına yardım etmeyi çok seven ve dayanışmacı bir ruha sahip olan Mühendis Necip yol yapım çalışmalarında görev alır. Kullandığı makineyle yanlış manevra yapan Necip çoğu müridin camide olduğu sırada eski medreseye çarpar. Çürük duvara alınan sert darbe sonucunda binanın duvarı çöker ve binanın yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalınır. Medrese içinde kalmış olan birkaç softa aceleyle binayı terk eder. Camide olan cemaat ise namazın ardından aceleyle olay yerine doğru hareketlenir. Medresenin sakinleri yapının yıkılmasına karşı olsa da yapılan incelemeler sonucunda binanın çökmesinin kaçınılmaz olduğu ve bir an önce yıkım işlemlerine başlanması gerektiği ortaya çıkar. Komiser Kâzım Efendi medrese sakinlerinin binadan çıkarılması ve binanın yıkılmasında oldukça önemli bir rol oynar. Necip'le Ali Şahin medreseyi yıkmayı başararak yeni okulun yapılmasındaki en önemli engeli ortadan kaldırmışlardır. Komiser Kâzım'ın oğlu Namık okulun en parlak öğrencilerinden biridir. Ali Şahin Necip'e Komiser Kâzım'a da bir teşekkür borçlu olduklarını ve onun da aslında kendileriyle aynı düşünceleri paylaştığından emin olduğunu söyler. Komiser Kâzım da Ali Şahin'le aynı düşünceleri paylaşır fakat mensubu olduğu çevredeki baskın inançlardan dolayı bunları açığa vuracak cesareti yoktur. Ali Şahin Kâzım'la yaptığı sohbetler sonucunda onun fikirlerinin çok çabuk değiştiğini görür. Zira Ali Şahin yaşadığı düşünsel ve inançsal değişim sırasında büyük zorluklar yaşamıştır. Onun bazı düşüncelere

çok erken yaşlarda vakıf olduğuna bundan dolayı bazı gerçekleri daha kolay kabullenebildiğine kanaat getirir.

Hafız Eyüp'ün Ali Şahin'i Kendine Tabii Kılmak İstemesi Hafız Eyüp, çarşıda karşılaştığı Ali Şahin'e selam verir ve medresenin yıkılmasıyla artık okulu yaptırmak konusunda önlerinde bir engel kalmadığını söyler. Ali Şahin Hafız Eyüp'ün oynanan oyunun farkında olduğunu anlar. Zira bir tarikat lideri olarak söz konusu edilen medresenin yıkılması Hafız Eyüp'ün de işine gelmiştir. Hafız Eyüp Ali Şahin'in tam olarak hangi tarafta olduğunu anlamakta zorluk çeker. Onun gerçek kimliğini ortaya çıkarmak ve gerçek düşüncelerini öğrenmek amacıyla bazı oyunlar oynamaya karar verir. Hafız Eyüp Ali Şahin'e Maarif Müdürü'nün yanında Sipahizade'de müderrislik teklif eder. Medrese eğitimini tamamlamamış olmayı bahane eden Ali Şahin bu tuzak teklifi ustaca savuşturmayı başarır. Ardından Hafız Eyüp kâtabi mesul Cabir Bey'in hemşerisi olan imamın kızını Ali Şahin'le evlendirmek ister. Evlilik yoluyla eliyle kolunun bağlanmak istediğini anlayan Ali Şahin henüz evlenebilecek bir maddi durumu olmadığını söyleyerek bu tuzağı da savuşturur. Son olarak Hafız Eyüp Ali Şahin'i borçlandırarak kontrolü altına almak istese de softaların oynayabilecekleri oyunları öngörebilen Ali Şahin bu tuzak teklifi de karşılıksız bırakır.

Eğitimin Laikleştirilmesine Yönelik Girişimler İlerleyen günlerde Zühtü Efendi'nin Sarıova gazetesinde sarığı övdüğü bir makalesi yayımlanır. Bu makalede Zühtü Efendi bayrağın milleti sarığına dini temsil ettiğini ve her ikisine de aynı hürmetin gösterilmesi gerektiğini ifade ettiği görülür. Okumuş olduğu bu makaleden yola çıkarak durumu avantaja çevirmek isteyen Ali Şahin katılmış olduğu Muallim Cemiyeti toplantısında sarığı över ve Zühtü Efendi'ye yalnızca başarılı ve karakter sahibi öğrencilerin mükafat olarak sarık giymesini teklif eder. Yapılan teklifi hem beğenen hem de bazı şüpheleri olan Zühtü Efendi ne diyeceğini bilemez. Teklifini hayata geçirme konusunda ısrar eden Ali Şahin Emir Dede'de bu düşüncesini hayata geçirir. Ders aralarında oyun oynayan, çocukça davranan, eğlenmek ve oyun oynamak isteyen, derslerini aksatan, kirli ve bakımsız kıyafetlerle okula gelen herkes sarık giyme hakkını kaybeder. Böylece okuldaki sarık giyen öğrenci sayısı yarıya düşer ve Ali Şahin büyük oranda amacına ulaşır. Sarık giyen öğrenciler üzerinde üstü örtülü bir şekilde baskı kurulur. Muallimler Cemiyeti'ndeki öğretmenleri dikkatlice gözlemleyen Ali Şahin, kendisiyle aynı fikirleri paylaşanların sayısının oldukça az olduğunu anlar. Toplantılarda feslilerle sarıklılar arasında ciddi tartışmalar yaşandığı görülür. Sarıklılar din birliğini savunurken fesliler ulusal birliği savunmaktadır. Üsküplü jimnastik muallimi Ali Şahin'le girdiği bir tartışmada kendini hem milliyetçi hem de diyanetperver olarak tanımlar. Ali Şahin vermiş olduğu savaş örneğiyle iki görüşü aynı anda savunmanın mümkün olmadığını söyler. Konferanslar sırasında çoğu öğretmenin Fransız Deneysel Spiritüalizmi ve isprizma güzellmeleri yaptıkları görülür.

Küçük Remzi'nin Hafızlık Eğitimi Sırasında Hocası Tarafından Öldürülmesi İptidainin en başarılı öğrencilerinden biri olan Remzi bir gün okuldan alınarak medreseye verilir. Hafız Rahim'in öğrencisi olan Remzi acımasızca dövülüp işkence görerek hıfz dersleri alır. Oldukça cesur, canlı, meraklı, hareketli bir öğrenci olan Remzi medresede gördüğü baskı nedeniyle içe kapanır ve korkak bir karaktere dönüşür. Gün geçtikçe zayıflayan ve ağzıyla burnundan kan gelmeye başlayan Remzi'nin hıfz sırasında fenalaşıp bayıldığı ve ağzından kan gelerek hayatını kaybettiği görülür. Çevresindeki herkes onun neden öldüğünü bilse de onun en güzel şekilde öldüğü ve artık cennetteki bir kuş olduğu söylenir. Cenazesi sırasında naaşı götürülürken evde kalan annesi fenalık geçirip bağırılmaya başlar. Çocuğunun öldürüldüğünü ve çevresindeki herkesin katil olduğunu söyler. Onun bu çığlıklarına kulak veren tek kişi Ali Şahin olur. Diğer herkes acılı anneyi susturmaya çalışır. Ali Şahin cahil annenin böyle bir tepki vermiş olmasını hayretle karşılar. Annelik duygusu ve içgüdü'nün yeri geldiğinde kadınları doğru hareket edip doğru bir şekilde tavır almaya yönelttiğine kanaat getirir. Zira Ali Şahin çobanlık yaparak para kazanıp annesine baktığı dönemlerde onun kendisi için ne kadar önemli olduğunu anlamıştır. Babası haricinde annesi ona daima şefkatle yaklaşmıştır. Yapılması planlanan inkılapta kadınların es geçildiğini fark eden Ali Şahin onlara önemli görevler verilmesi gerektiğine karar verir. Her ne kadar eğitimsiz ve cahil olsalar da annelik içgüdü'sü kadınların doğru kararlar almalarını sağlamaktadır. Ali Şahin Remzi'nin ölümünde kendisi dahil herkesin suçlu olduğunu ve cinayet işlendiğini kabul eder.

Remzi'nin Kardeşi Bedri'nin Hafızlık Eğitimine Verilmesine Engel Olmaya Çalışılması Küçük Remzi'nin Bedri adlı küçük kardeşi de babası olan imam efendi tarafından hafızlık okuluna verilmek istenir. Hafızların giymiş olduğu süslü kıyafetler ve sarıklardan etkilenmiş olan Bedri de babasının arzusunu memnuniyetle karşılar. En fazla iki yıl daha imamlık yapabileceğini söyleyen imam efendi, Bedri'nin iki yıl içinde hafızlık eğitimini bitirip yerini alması gerektiğini söyler. Aksi takdirde imamlık

görevi el değiştirecek ve maddi gelirleri kesileceği için aç kalacaklardır. İmam efendi Bedri'yi okuldan almak için Başmuallim Ali Şahin'le konuşmaya gelir. Ali Şahin imam efendiye Remzi'nin başına gelenleri hatırlatır ve Bedri'nin Remzi'den daha zayıf olduğunu, oradaki eziyetle yoğun eğitime dayanamayacağını söyler. Çaresiz durumda olduğunu ve Bedri'yi hafızlık okuluna vermek zorunda kaldığını söyleyen imam efendiye Bedri'nin iki yıl daha iptidaiye devam etmesi gerektiği söylenir. İki yıl sonra fiziksel olarak daha güçlü bir hale gelecek olan Bedri'nin hafızlık eğitimini tamamlayabileceği söylene de Ali Şahin'in asıl amacı Bedri'yi iki yıl içinde kendini savunabilen ve kendi kararlarını alan bir genç haline getirmektir. Eşi tarafından da Bedri'nin medreseye gönderilmemesi konusunda baskı gören imam efendi Ali Şahin'in tavsiyesine uymaya karar verir.

Din Düşmanı İlan Edilmesi Karşısında Ali Şahin'in Ülküdaşlarını Birleştirmeye Çalışması

Olayın hemen ardından Hafız Eyüp'ün adamları Ali Şahin'in din düşmanlığı yaptığı ve Emir Dede'de eğitim alan çocukların zihinlerini zehirlediği tarzında söylemlerle halkı galeyana getirir. Eski bir eşkıya olan Hacı Emin Efendi Emir Dede İlkokulu'nu basar ve Başmuallim Ali Şahin Bey'i tehdit etmeye başlar. Eşkıyalığı bıraktıktan sonra jandarma olmuş olan Hacı Emin bölgedeki bütün eşkıya inlerini temizlemiştir. Görevinin ardından da dini savunan bir mücahide dönüşmüştür. Yapılan şikâyetler üzerine Maarif Müdürü Başöğretmen Ali Şahin'i makamına çağırır ve kendisi hakkında yazılmış olan mazbatayı okumaya başlar. Maarif Müdürü başmuallime eylemlerinde biraz ileriye gittiğini ve halkı karşılığın almamaları gerektiğini söyler. Mevcut yönetimin lehine olan eylemlerde bulunuyor olsa da Ali Şahin, bürokratların halktan korktuklarını ve sorumluluk almaktan çekindiklerini bilmektedir. Onların korkularını kendi lehine kullanmaya karar veren Ali Şahin eylemlerini savunmaya başlar. Gericiliğe karşı gösterilecek en ufak zayıflığın ve korkaklığın bedellerini bütün toplumun çekeceğini söyler. 31 Mart Vakası'nın ağır sonuçları olduğunu kabul etse de yapılan idamların gerekli olduğunu da ekler. Gericiliğe karşı zayıflık gösterilmemesi gerektiğini ve gerekirse ona onun silahlarıyla cevap vermek gerektiğini söyler. Meşrutiyet hükümetinin lehinde eylemlerde bulunduğunu ve kendisine sahip çıkılması gerektiğini ekler.

Ali Şahin ve Emir Dede İptidaisi'nin Baskı Altına Alınması

Akşam vakitlerinde Muallimler Yurdu'ndan çıkıp mektebe doğru yol alan Ali Şahin'in önu hemşire kılıklı bir kadın tarafından kesilir. Karşısındaki kadın Bedri'nin annesidir ve çocuğunun Hafız Rahim'e gönderilmesini istememektedir. Yerli halkın baskısı nedeniyle imam efendi Bedri'yi iptidaiden almış fakat eşinden çekindiği için de onu hafızlık eğitimine göndermemiştir. Bedri'nin annesi Ali Şahin'den yardım etmesini ister. Kadın bir müttefik bulmuş olmanın heyecanı ile eve dönen Ali Şahin Necip'le görüşür. İkili Bedri'yi doktora muayene ettirip sağlık durumunun hafızlık eğitimi almaya uygun olmadığına dair rapor almaya karar verir. Diğer okullardaki öğretmenler daha fazla öğrenci çekebilmek için çocuklara çeşitli dinî etkinlikler yaptırırlar. Açgözlülüğü ve sömürücülüğüyle ün yapmış Dolmacı Hoca Ali Şahin hakkında onun farmason olduğu ve resim dersinde çocuklara haç çizdirdiği gibi söylentiler çıkarır. Dolmacı Hoca'nın öğrencileri Emir Dede öğrencilerini taciz eder ve iki grup arasında atışmalar olur. En sonunda Komiser Kâzım'ı devreye sokan Ali Şahin diğer okullardaki öğrencilerin tacizlerine engel olmayı başarır. Çoğu ebeveyn çocuğunu Emir Dede'den alıp başka okullara kaydettirmiştir.

Doktorların Bedri'ye Hafızlık Eğitimi Alamaz Raporu Vermeye Çekinmeleri

Okuldan alınmış olan Bedri'nin Hafız Rahim'in hafızlık eğitimine de gönderilmediği görülür. Bedri'nin annesi oğlunu hafızlık eğitimine gönderip onun ölümüne sebep olmama konusunda karardır. Necip'le Ali Şahin Bedri'yi Edirneli Belediye Doktoru Kâni Bey'e muayene ettirip rapor almaya karar verirler. Onun iyi niyetli, hayırsever ve dostane görüntüsü Ali Şahin'de olumlu bir imaj yaratır. Fakat Necip Ali Şahin'e Kâni Bey'in görüldüğü gibi biri olmadığını ve yalnızca kendi çıkarı için iyilik yapıp insanlara iyi davrandığını söyler. Kendisiyle görüşüldüğünde söylediği sözlerden ve yapmış olduğunu muayenenin sonucundan Necip'in haklı olduğu ortaya çıkar. Küçük bir çocuğu korumak için de olsa nesnel verileri saptıramayacağını ve yapacağı tetkikler sonucunda nesnel bir karar vereceğini söyler. Kâni Bey Bedri'yi biraz zayıf görse de hafızlık eğitimi almasında herhangi bir engel olmadığını belirtir. Bunun üzerine başka doktorlarla da görüşülür. Fakat hiçbir halkı karşısına almak istemez ve istenen raporu vermez. Necip, ellerine fırsat geçtiğinde doktorların kendilerine düşman olan Buzcuoğlu Abdürrahman Bey adlı bir eşkıyayı nasıl kandırdıklarını ve onu maddi olarak sömürdüklerini anlatır. Kafasında oluşan hafif bir yarık nedeniyle düşman olarak gördüğü doktorlara muhtaç olan Abdürrahman Bey'e kafatasında çatlak olduğuna dair yalan söylenmiş ve bu sayede doktorlar uzun bir süre onu oyalayıp maddi olarak sömürmüşlerdir.

Softaların Ali Şahin'i Okuldan Attırma Çabaları

İlk Tedrisat Müfettişi Hulûsi Efendi Emir Dede'de düzenli soruşturmalar yapmaya başlar. Başmuallim Ali Şahin'in dinsizlik propagandası

yaptığına dair deliller yaratmaya çalışır ve bunun için öğretmenlerle konuşur. Başmuallim Ali Şahin'in okuldan atırılabilmesi halinde Hulûsi Efendi'ye müderrislik pozisyonu teklif edilmiştir. Aynı dönemde Sarıova gazetesinde Resai Molla'nın "Merkzenler Hürmetsiz" başlıklı bir makalesi yayımlanır. Bu makalede mollanın mezar taşlarına saygısızlık edildiği ve din güzellemesi yaptığı görülür. Bu durumu fırsata çevirmek isteyen Ali Şahin katıldığı bir toplantıda Resai Molla'yı bulur ve onun makalesini över. Zaman zaman Emir Dede'yi kadınlar da ziyaret etmektedir. Daha önce hiç görülmemiş olan yabancı bir kadın okula gelir ve Ali Şahin'e bir öğrenci kaydettirmek istediğini söyler. Ali Şahin'le konuştuğu sırada peçesini açar ve her gün düzenli olarak okula gelmeye başlar. Kadın karakter her gün okula gelmeye başlamış olsa da kaydettireceğini söylediği öğrenci bir türlü görülemedi. Akşam vakitlerinde eve döndüğünde Ali Şahin Necip'e okuldaki durumu anlatır. Necip Ali Şahin'e peçesini açan kadının kendisine âşık olmuş olabileceğini söyler. Necip'in haklı olabileceğini düşünen Ali Şahin kendine gösterilen ilgiden memnun olsa da okulda bir kadınla basılması bütün emeklerin heba olması anlamına gelecektir. Bundan dolayı sıklıkla okula gelip başmuallimle görüşmek isteyen kadın karakter, başmuallimin kendisi tarafından okula gelmemesi gerektiği konusunda uyarılır. Ali Şahin kadını zorla okuldan uzaklaştırır. Okuldaki öğretmenlerden biri olan Rasim'in bir miras işi için yirmi günlüğüne İstanbul'a gittiği gün okulda kalan Ali Şahin kapının önünde çarşafı bir kadın bulur. Kendini kötü hissettiğini, hasta olduğunu ve okulda biraz dinlenmek istediğini söyleyen kadın kendini içeri aldırılmayı başarır. Fakat mevcut durumdan oldukça tedirgin olan Ali Şahin kadından kurtulmanın bir yolunun arar. Darümualliminde eğitim almamış olmasına rağmen yıllarca öğretmenlik yapmış olan Afif Hoca başmuallim olmayı beklerken onun istediği unvan Ali Şahin'e verilmiştir. Bundan dolayı Afif Hoca'nın ne yapıp edip Ali Şahin'in yerini almak istediği söylenmektedir. Afif Hoca haksızlığa uğradığına inanmaktadır. Yolun bir ucundan Afif Hoca'nın okula doğru ilerlediğini gören Ali Şahin dışarı çıkar ve ondan yardım ister. Ali Şahin'i dinleyen Afif Hoca oynanmak istenen oyunu anlar. Kısa bir süre önce beldenin ileri gelenleri Afif Hoca'ya Ali Şahin'in okulda bir kadınla basılmasını planladıklarını ve plana kendisini de dahil etmek istediklerini söyler. Afif Hoca Ali Şahin'e başmuallim olduğu için çok kızgın olduğunu, onun yerini almak istediğini fakat böyle bir düzenbazlığı yapamayacağını söyler. Dolayısıyla Ali Şahin oynanmak istenen oyundan haberdar olur ve tuzağa düşmez. Aynı dünya görüşünü paylaşmasalar da Afif Hoca'ya artık bir müttefik olarak görmeğe başlar.

Kelâmi Baba Türbesi'nin Yakılmasından İnkılapçıların Sorumlu Tutulması Sonbahar mevsiminin yaşandığı bir gün Kelâmi Baba Türbesi'nin yandığı görülür. Bölgenin en kutsal mabedi olarak kabul edilen türbenin yanması bölge halkını dehşete düşürür. Kulak ameliyatı olduktan sonra Sarıova'ya dönen Ali Şahin herkesin sokağa döküldüğünü, salâlar okunduğunu ve halkın dehşet içinde dualar okuyup feryat ettiğini görür. Kundakçının Sarıova İdadisi Fransızca ve hesap muallimi Mehmet Nihat Efendi olduğu iddia edilir. Eşi ve iki çocuğu olan öğretmen geceleri kırlarda gezinip içki içmeyi sevmektedir. İnsanlardan uzak durmaktadır. Mehmet Nihat Efendi'nin sarhoş bir zamanında türbelerin putperestlik dönemlerinden kalma bir alışkanlık olduğunu ve hepsinin yakılmasını gerektiğini söylediği iddia edilir. Sorgulaması yapılan Mehmet Nihat Efendi Mustantik Aziz Bey tarafından serbest bırakılır. Okuldaki öğrenciler öğretmene karşı isyan çıkarır. Öğrencilerin kışkırtıldığı anlaşılrsa da idadi müdürüyle maarif müdürü ne yapılması gerektiği konusunda tartışırlar. İdadi müdürü ve diğer görevliler Mehmet Nihat Efendi'nin cezalandırılmasını isteseler de Maarif Müdürü mahkeme sonucunun beklenmesi gerektiğini ve mahkeme kesin kararını vermeden öğretmenin görevine son veremeyeceğini söyler. Toplantıdaki öğretmenler arasında alınan karardan yalnızca Ali Şahin memnun olur. İdadi Müdürü Mehmet Nihat Efendi'nin okuldan atılmasını istemektedir.

Fransızca ve Hesap Öğretmeninin Türbenin Yakılmasıyla Suçlanması Sorgu hâkimi Aziz Bey Mehmet Nihat Efendi'nin davasıyla ilgilenecektir. Mehmet Nihat Efendi'nin suç işlediğinin kesin olarak kanıtlanamamasından dolayı serbest bırakılmasına karar verilir. Dışarı çıktığı andan itibaren dışarıdaki gerici kalabalığın saldırısına uğrayan Mehmet Nihat Efendi Komiser Kâzım Efendi'nin zamanında yapmış olduğu müdahale sayesinde kurtulur. Hakkındaki suçlamaların devam etmesi ve dışarıda hayatının tehlike altında olmasını göz önünde bulunduran Aziz Bey onu tevkifhanede tecrit altında tutmaya karar verir. Öğretmen hakkında yargısız infaz yapan halka içten içe öfkelenen Ali Şahin aynı zamanda onlara acır. Avamdan olan insanları büyük çocuklar olarak görür ve onları cahil bırakan kişilerle uğraşılması gerektiğine kanaat getirir. Halk tarafından linç edilmeyi ve dışlanmayı göze alarak Mehmet Nihat Efendi'yi tevkifhanede ziyaret etmeye karar veren Ali Şahin, onunla sohbet etmeye başladığında onun suçsuz olduğundan emin olur. Yıllar önce Sarıova'ya Fransızca ve hesap öğretmeni olarak atanmış olan Mehmet Nihat Efendi, düşünsel ve dünya görüşü olarak hiçbir zaman özdeşleşemediği bu yerde neden kalmış olduğunu kendisi de anlayamamıştır. Sarıova'da evlenmiş ve çocuk sahibi olmuş olmak da onu tamamen olduğu yere bağlamıştır. Mehmet Nihat Efendi inkılâp yanlısı ve ilerici bir dünya görüşüne sahip olsa da türbe yakacak bir karaktere sahip değildir. Ali Şahin

Mehmet Nihat Efendi'nin suçsuz olduğundan emin olur ve onu hüküm giymesine engel olmaya karar verir.

Fransızca ve Hesap Öğretmeninin Savunulması Bölgenin en meşhur avukatı olan Hasan Talât Bey'le görüşen Ali Şahin ondan Mehmet Nihat Efendi'yi savunmasını ister. Hasan Talât Bey her ne kadar öğretmeni savunmak istese de bölgedeki softalar tarafından inkılap yanlısı olmakla fişlendiği için avukatlığını yapmanın Mehmet Nihat'a daha çok zarar vereceğini söyler. Bundan dolayı İstinaf Reisi Rüşühi Bey'le görüşülür. Onun önerisi üzerine de Hasip Kemal'le görüşen Ali Şahin hiçbir avukattan olumlu yanıt alamaz. Görüşülen her avukat softa kesimi tarafından linçe maruz kalmaktan korkmaktadır. Tavsiye üzerine Ali Şahin Sarıova'ya yeni gelmiş ve henüz hiç müşterisi olmayan genç bir avukat olan İhsan'la görüşmeye karar verir. Yirmi sekiz yaşındaki iri avukat davayla ilgilenmeyi kabul eder. Mehmet Nihat'la görüşen İhsan savunmayı hazırlamaya başlar. Sarıova gazetesinde çıkan bir habere göre türbenin yanmasıyla ilgili ifade vermiş olan Çoban İsmail Ağa ve Mehmet Nihat'ın eşî ifadelerini değiştirmişlerdir. İkili'nin asıl suçlular tarafından satın alındığını anlayan İhsan savunmayı yeniden hazırlamaları gerektiğini söyler. Avukat İhsan duruşma sırasında ifadesini değiştiren kişileri yalancı şahitlikle suçlayıp onları sıkıştırmaya karar verir ve bu sayede onları yalan söylemeye teşvik eden asil kişileri yakalayabileceğini düşünür. Maarif Müdürü duruşmada Mehmet Nihat Efendi lehinde ifade verirken İdadi Müdürü hem öğretmenin hem de Maarif Müdürü'nün aleyhinde ifade verir. Mehmet Nihat'ın infaz edilmesi karşılığında ona maarif müdürlüğü teklif edildiği anlaşılır. Müddeiumuminin aldığı karara göre ilgili yasa mucibince Mehmet Emin Efendi'nin hüküm giymesine karar verilir.

Gerçeğin Ortaya Çıkması ve Tutuklu Öğretmenin Serbest Bırakılması / Harbin Patlak Vermesi Duruşmanın üzerinden günler geçtikten sonra Ali Şahin'e çarşıda rastlayan Komiser Kâzım Bey onu baş başa konuşabilecekleri bir yere çekip davayla ilgili yeni malumatlar vermek ister. Komiser Kâzım Bey türbeden çalınan şamdanların Kuyumcu Alber Efendi'yi soyan hırsızın torbasından çıktığını ve şamdanların türbeye ait olduğunu birkaç mollaya da onaylattığını söyler. Komiser Kâzım Bey'e göre türbe hırsızlar tarafından soyulmuş ve geride hiçbir iz bırakılmaması için soygunun ardından yakılmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda Komiser Kâzım Bey'in iddialarının doğru olduğu ortaya çıkar ve gerçek suçlular yakalanır. Hırsızlar yükte hafif olan şeyleri belde dışına çıkarmış fakat şamdan gibi kıymetli madenlerden yapılmış eşyaları eritip satmaya karar vermişlerdir. Türbenin soyulduğunun anlaşılması için de yangın çıkarılmıştır. Olayın aydınlığa kavuşmasıyla birlikte Mehmet Nihat Efendi özgürlüğüne kavuşur. Hapishaneden çıkar çıkmaz eşini boşar, çocuklarının bakımı için nafaka ödemeyi kabul eder ve Sarıova'yı bir daha geri dönmek üzere terk eder. Gerçeğin gün yüzüne çıkmasıyla birlikte halkın softalara olan güveni azalır. Harbin patlak vermesiyle birlikte softaların çoğu askere alınır ve askere alınmayan bazı softalarsa zaman içinde beldeyi terk eder. Softalardan kurtulmuş olan Ali Şahin okulda istediği şekilde eğitim verir ve beş yıl boyunca Sarıova'nın en saygın ismi olarak anılır.

Beldenin Yunan Askerleri Tarafından Kuşatılması Sonucunda Yaşanan Endişe Bir sabah Sarıova halkı Yunan toplarının sesleriyle uyanır. Yunanlıların Sarıova'nın oldukça yakınında olduğunun ve ertesi sabah kasabaya gireceklerinin öğrenilmesi üzerine yerli halk bölgeyi terk etmeye ve dağa kaçmaya başlar. Mütarekeden sonra idarenin değişmesiyle siyaseti bırakmış ve çiftlik kurmuş olan Cabir Bey de bölgeyi terk eden kişiler arasındadır. Menfaatperest kişiler bölgeyi aceleyle terk ederken idealist olan karakterler bölgede kalır. Bunlardan biri Ali Şahin'in en yakın arkadaşlarından biri olan Rasim'dir. Balkan Harbi'nde uzuvlarından birini kaybetmiş olmasına rağmen Rasim Sarıova'da kalmaya ve düşmanla yüzleşmeye karar verir. Bölgedeki yöneticilerin ve makam sahiplerinin çoğu bölgeyi terk eder. Ali Şahin de Sarıova'dan uzaklaşmayı düşünürken öğrencilerinden birinin halk için nasıl çalıştığını ve korkusuzca düşmanı beklediğini görür. Sarıova'ya gelirken vermiş olduğu sözü hatırlayan Ali Şahin de yerli halkın güvenliği için çalışmaya başlar. Yenimahalle'de gayrimüslimlerin Müslümanlara saldırdığına yönelik söylentiler Sarıovalıları hem korkutur hem de öfkelenendir. Bir sütçü ve oğlunun öldürüldüğü haberi halkın öfkelenmesine sebep olur. Fakat Ali Şahin tamamen azınlık durumunda olan Rumların silahlı mücadeleye girmeye cesaret edemeyeceklerini düşünür ve bu düşüncesinde haklı çıkar. Yunan ordusunun Sarıova'ya gireceği vakit endişe içinde beklenir. Ali Şahin Sarıovalılardan Yunanlılardan bir saldırı gelmediği sürece onlara saldırılmamasını ister. Yunan askerlerinin merhamet göstereceği ve yalnızca beldeden geçip gidecekleri ümidine sarılır.

Sarıova'nın İşgal Edilmesi ve Ali Şahin'in Sarık Giyip Halkı Kontrol Etmeye Çalışması Bölgedeki birliği komuta eden Yunan komutanıyla belediye reisi ve benzeri idareciler arasında işgalin nasıl gerçekleştirileceği konusunda anlaşmaya varılmıştır. Yapılan anlaşmaya göre Yunan askerleri halkın direnç göstermemesi durumunda hiç kimseye ya da hiçbir mekâna zarar vermeyecektir. Ali

Şahin Hafız Eyüp'ü bir Yunan zabitan aracında görür. İkili arasında bir konuşma ve anlaşma gerçekleştiği bellidir. Ali Şahin Hafız Eyüp'ün bu kadar kolay ve hızlı bir şekilde taraf değiştirmiş olmasını hayretle karşılar. İstirati Efendi tarafından karakola çağırılan Ali Şahin'den, bölge halkı üzerindeki etkisi ve saygınlığı göz önünde bulundurularak Yunan ordusu adına sözcülük yapması istenir. Gale yana gelebilecek ve direnç gösterebilecek kitleleri sakinleştirme görevi verilir. Fakat bunun için Ali Şahin'den sarık giymesi istenir. Görevi kabul eden Ali Şahin sarık giyer ve hutbelerde halka Yunan ordusuna karşı ters bir harekette bulunulmamasına yönelik tavsiyelerde bulunur. Kasabaya giren Yunan birlikleri yerli halkı kontrol altında tutabilmek için sarıklıları kullanır. Ali Şahin'in en yakın dostlarından biri olan Rasim Balkan Harbi'nde bir uzvunu kaybetmiş olmasına aldırmadan silahlı mücadeleye katılır ve çeteci olur. Dağınık çetesiyle birlikte girmiş olduğu çatışmada öldürülür.

Yunan Ordusu Aleyhine Çalışılması ve Ali Şahin'in Sürgün Edilmesi O günden sonra duygusal olarak derin bir sarsıntı yaşayıp boşluk hissetmeye başlamış olan Ali Şahin Necip'le görüşür. Necip Ali Şahin'i bazı düşüncelerinden dolayı toy ve saf olmakla suçlar. Yunan askerlerinin yıkacağı türbelerle kutsal mekanların yerine sinema, tiyatro ve benzeri kültür-sanat merkezleri yapabileceklerini söyler. Mevcut duruma olumlu tarafından bakmaya çalışan Necip Yunan ordusunun zaferiyle bölgeyi egemenliği altına almış olan softalığın bir daha geri gelmemek üzere yok olacağını söyler. Necip gelecekte kurulmasını hayal ettiği Sarıova'nın planını yapar. Fakat bu söylemlerin hiçbiri Ali Şahin'i rahatlatıp huzur vermez. Kuvâ-yı Milliye'den sonra düzenli ordunun kurulduğuna yönelik duyular halka umut olur. Sürekli kontrol altında tutulmaktan bunalmış olan Necip, kahvehanede nargile içtiği bir sırada Yunan devriyeler tarafından kimlik kontrolüne tutulduğunda sinir krizi geçirir. Etrafındaki Yunan askerlerini etkisiz hale getirip kaçmaya başladığında yakalanıp öldürülür. Sevdiği dostlarını kaybetmesinin ardından Ali Şahin Yunan işgali aleyhine faaliyetlerde bulunmaya başlar. Anadolu'ya insan gönderir. Yunan ordusu aleyhine propaganda yaparken Kuvâ-yı İnzibatiye'ye yakalanarak tutuklanır. Yunan ordusunca şüpheli duruma düşen Ali Şahin Yunan adalarından birine sürgün edilir.

Sürgünden Dönen Ali Şahin'in Kılık Değiştirmiş Softalar Nedeniyle Sarıova'yı Terk Etmek Zorunda Kalması Memleketin işgalden kurtarılmasından yıllar sonra Sarıova'ya geri dönen Ali Şahin amaçları doğrultusunda yeniden çalışmak ister. Cumhuriyet rejimi ve halifelikle saltanatın kaldırılmasıyla arzuladığı ortam da sağlanmıştır. Ancak Hafız Eyüp, Zühtü Efendi ve Cabir Bey gibi kişilerin sarıklarını çıkarıp fotr şapka takmaya başladıklarını ve eski nüfuslarını korumayı başardıklarını gören Ali Şahin istediği öğretmenlik işini alamaz. Zira bahsi geçen idareciler tarafından kendisine Yunan destekçisi bir softa olduğu yaftası yapıştırılır. Böylece işgal döneminde Hafız Eyüp'ün Ali Şahin'e neden yardım etmiş olduğu anlaşılır. Bu tecrübeden devrimin hızlı bir şekilde gerçekleşmeyeceğini kabul eden Ali Şahin başka bir yerde kendisine görev verilmesi umuduyla yola koyulur.

Temalar

Din II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinin ardından 31 Mart Vakası yaşanır ancak ayaklanma bastırılmış olsa da ülkenin dört bir yanındaki softalar oldukça etkin hale gelmiş ve her yere yayılmışlardır. Ülkedeki bütün eğitimi ele geçiren softalar medreselerde yetiştirdikleri çocukları miskinliğe alıştırmış, batıllarla hurafelere inandırır, onları sömürdükleri gibi onların yürüyen birer ceset haline getirirler. Müderrisler ve tarikat liderleri avamı istediği gibi şekillendirir ve kendi amaçları doğrultusunda başarıyla kullanır. Toplumsal adaletsizlik, şiddet, ataerkillik, hukuksuzluk, baskı ve cehalet ülke insanını adeta esir almıştır. Ali Şahin'in okuduğu medreselerde öğrenciler sömürülüp kullanılır, kadınlarla çocuklar öldürülür, medrese mensupları enfiye gibi uyuşturucular kullanır, medrese hocaları ve yöneticileri sermaye birikimi yapar ve dünyevi zevklerin tadını çıkardıkları görülür. Din adeta çıkarıcı bir kesim tarafından halkı sömürmek için kullanılır. Ali Şahin bu duruma başkaldırarak softalığa karşı savaş açar.

Bilim II. Meşrutiyetin ilan edilip İttihat ve Terakki'nin yönetime gelmesiyle birlikte sanayi alanda büyük atılımlar yaşanmasa da düşünsel açıdan önemli değişimler yaşanır. Bir meclisin kurulmasıyla birlikte ilk demokratik adımlar atılır ve bu durum ülkeye kısmen de olsa yansır. Özellikle eğitim alanında önemli atılımlar yaşanır. İdadiler ve iptidailerin yanında öğretmen okulları açılır. Medrese eğitimi terk edip Dârülmuaalliminden mezun olan Ali Şahin çağdaş ve ilerici değerlerin savunucusu olan idealist bir öğretmen olur. Sarıova'da göreve başladığında din derslerini ikinci plana itip müspet bilimlere ağırlık verir. Sarıova'daki softalarla ve gericilikle mücadele eder. Toplumun düşünsel ve kültürel açıdan ilerlemesi için cesur adımlar atar. Bir mühendis olan Necip de yeni düzenin ve toplumun mimarlarından biri olarak rol oynar. Eski düzenin yapılarını yıkıp yeni düzenin

yapılarını inşa etmek ister. Türbeler, medreseler ve tekkeler yerine tiyatrolar, sinemalar ve okular inşa edilmesinin planlarını yapar. Fakat her şeyden önce halkın gerici bütün unsurlardan kurtarılmasına yönelik çalışılır.

Çatışma Atatürk'ün isteği üzerine tezli bir roman kaleme almaya karar veren Reşat Nuri Güntekin Zola'nın *Vérité* adlı romanını Türkçeye çevirirken *Yeşil Gece* adlı eserini kaleme alır. 1926 yılında kaleme alınmış olan eser yıkılmış olan köhne düzeni eleştirip yeni kurulmuş olan cumhuriyet rejiminin yeni değerlerini övmeye üzerine kurulu. Dönemin softalık anlayışını eleştiren yazar müspet bilimlerin ve modern okulların güzelleşmesini yapar. Zola'nın *Vérité* adlı romanında da dini okullar eleştirilir ve laik okulların savunuculuğu yapılır. Anlatı boyunca softalıkla laikliğin, gericilerle ilericilerin, sarıklılarla feslilerin çatışma halinde olduğu görülür. Özellikle Meşrutiyet döneminde 31 Mart Vakasının ardından softalarının dini istismar ederek halkı sömürdüğü, miskinleştirdiği ve toplumu dünyadaki gelişmelerden geri bıraktığı görülür. Softaların karşısında yer alan vatansever inkılapçılarsa bilim ve mantık dışında kalan bütün dini unsurlara karşı savaş açar. Medreselerle idadiler arasındaki çatışma yazarın gerçekçi uygulamaları ve anlatımıyla okurun gözleri önüne serilir.

Görev İdealist bir bakış açısıyla hem kendini gerçekleştirme hem de toplumu değiştirme yoluna hayatını adayan başkahraman Ali Şahin babasının yönlendirmesiyle küçük yaşlarda medrese eğitimi almıştır. Fakat medresedeki hocaların ve öğrencilerin miskin, sömürücü, ikiyüzlü, sapkın, çıkarıcı ve bencil olduklarını gördükçe itikadını yitirmeye başlayan Ali Şahin, din konusunda zihnini kurcalayan sorulara da hiç kimseden tatmin edici yanıt alamaz. Hem sorularına yanıt alamaması hem de softa sınıfının sanıldığı gibi masum olmadığına farkına varması üzerine Ali Şahin din eğitimini bırakıp ilkokul öğretmeni olmak amacıyla Dârümuallimine gider. Okuldan mezun olduktan sonra Sarıova'daki bir iptidaiye atanmış Ali Şahin toplumun modern değerler, ilkeler ve ideolojiler doğrultusunda ilerlemesi için mücadele eder. Kendini toplumun ilerlemesine adar. Softalarla hem sıcak hem soğuk çatışmaya girmekten çekinmez. İrticayla mücadele eden çağdaş değerlerin savunucusu idealist bir öğretmen olarak Ali Şahin yeni dünyanın mimarlarından biri olur.

Umut Meşrutiyetle birlikte yönetime gelen İttihat ve Terakki, özellikle toplumu Batının çağdaş değerleriyle ileriye taşımak isteyen kesimler için adeta bir umut olur. 31 Mart Vakasında irticacıların şeriat bayrağı açıp saltanat yanlısı eylemlerde bulunmasının bastırılması Ali Şahin gibi inkılapçı vatansever öğretmenler için umut olur. Softalığa karşı mücadele etmek için Sarıova gibi irticacı yuvası olan beldede öğretmenlik yapmaya gönüllü olan Ali Şahin, baskı altında kalıp zora düşmesi durumunda devletin desteğini alacağını düşünerek eyleme geçer. Fakat Sarıova'da göreve başladıktan kısa süre sonra Ali Şahin yönetimin softaların elinde olduğunu ve onların oldukça güçlü olduklarını görür. Bunun üzerine Ali Şahin softalığa karşı gizlice örgütlenip zekasını kullanarak ince planlar yaparak mücadele verir. Ali Şahin ve yol arkadaşlarının girişimleri ve çabaları sayesinde toplumun ilerlemesi ve çağın gerisinde kalmaması doğrultusunda önemli bir yol kat edilir. Fakat anlatının sonunda gericiliğe karşı verilen savaşta çok çalışılması ve uyanık olunması gerektiği de vurgulanır.

Kişi İncelemesi

Ali Şahin (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı) Anlatının başkahramanı olan Ali Şahin cumhuriyet devrimlerinin cisimleştiği idealist bir tiplerdir. İslam Birliğine inanan ve bir gün bütün dünyanın İslam'ın sancağı altında huzur bulacağına inanan bir babanın oğlu olarak medrese eğitimi alır. Fakat medrese eğitimi sırasında hocalarının göstermiş olduğu tutarsız, bencil ve çıkarıcı davranışlar onu eleştirel düşünmeye yönlendirir. İnanç sistemiyle ilgili kafasına takılan bazı tutarsızlıklara cevap bulamaması üzerine gün geçtikçe itikadını kaybeder ve hoca olmak yerine öğretmen olmaya kalmaya verir. Dârümualliminden mezun olur olmaz Meşrutiyet inkılabının yılmaz bir savunucusu haline gelen Ali Şahin başmuallim olarak atanmış olduğu Sarıova'da softalıkla savaşmaya ve öğrencilerine laik bir eğitim verip müspet bilimler öğretmeye karar verir. İdealist ve devrimci bir öğretmen olduğu gibi medrese eğitimi almış olduğu için softaları iyi tanır ve onlarla nasıl mücadele etmesi gerektiğini bilir. Yeni kuşağın akılcı ve laik bir eğitim alması için cesurca adımlar atıp kararlı bir şekilde mücadele vermesine rağmen Ali Şahin, her devre kolayca ayak uyduran gericilikle mücadelenin oldukça zorlu olacağını anlar. Mücadelesi sırasında kendine yol arkadaşları edinse de softalığın silahları oldukça güçlüdür. Gericilik hiçbir ilke tanımaz, her kılığa girer ve insanların en köklü zaafalarını sömürür. Ali Şahin vermiş olduğu mücadelede toplumun ileriye gitmesini sağlamış olsa da yapılması gereken çok iş olduğunun da farkındadır.

Mutlu Medreseden ayrılıp öğretmen okulunda eğitim almaya başlamasıyla aradığı mutluluğa kavuşur: “Darümuallimine pek kolay alıştı. - Nasılsın? diye soranlara: - Hazır yemek, hazır yatak... Çamaşırım yıkanır, sökülüklerim dikilir. Kendimi saraya damat olduğumu sanıyorum, diye cevap verirdi” (Güntekin 1998, 46).

Zeki Kişilik yapısı olarak zorluklar karşısında iyi muhakeme yapabilen zeki biridir. Herhangi bir eğitim almasına gerek kalmadan birçok şeyi anlayabilir: “Bir köylü çocuğuydu. Sağlam bir vücudu, sağlam bir kafası vardı. Kendi haline bırakılsaydı, hayatından memnun bir çiftçi veya çoban; büyük vakalar ve meseleler karşısında birçok ilim ve idare adamlarından daha sağlam hükümler verdiğini görüp şaşıttığımız halk adamlarından biri olurdu” (Güntekin 1998, 17).

İdealist Medreseden ayrılıp Dârümualliminde eğitim aldıktan sonra kendini toplumun çağdaşlaşmış ilerlemesine adanır: “Medrese tahsili gerçi ondaki itikadı söndürmüş, gaye-i hayali yıkılmıştı. Fakat uzun müddet bir büyük emelin ateşiyle yanmış ruhunda yaşadığı müddetçe silinmeyecek bir iz bırakmıştı. Mutlaka yine bir şey bulup inanarak büyük bir emele gönül bağlayarak, hayatını bir maksada vakfetmek ihtiyaç ve istidadı...” (Güntekin 1998, 42).

İlerici Toplumu esir almış olan mevcut değerleri ve normları reddederek toplumu ileriye taşıyacak olan yeni değerlerin savunuculuğunu yapar: “- Benim yerime bana benzeyen, benim gibi düşünen, benim gibi duyan ve söyleyen insanlar bırakırsam bu, beni acaba bir dereceye kadar müteselli etmez mi? Yüz sene sonra bu sokakta yine benim dilim konuşulur, karşıdaki denizde yine benim bayrağımı taşıyan gemiler dolaşırsa kendimi daha az mahvolmuş sayamaz mıyım?” (Güntekin 1998, 50).

Mantıklı İstanbul'a geldikten sonra medrese hocalarının ve talebelerinin düğün eğlencelerinde kadın kılığına girerek türlü cilvelerle eğlendiklerini gördüğünde softaların dindar insan olmadıklarını ve gösteriş ettiklerini kolayca anlar. Şahin Bey, aldığı kararlarda yani medreseyi bırakıp mektep okuluna geçme fikrinde de hep mantığını öne koyar: “Şahin hoca bir kısım müderrisleri evvela acıyarak seyretmişti. Fakat sonra onlardan da soğudu. Bu kadar miskinlik, bu kadar can ve ekmek kaygısı yeşil ordunun fedailerine yakışır mıydı? Böyle zamanlarda onlardan beklenen şey böyle her zulme, her harekete miskin miskin “Eyvallah” deyip boyun eğmek miydi?” (Güntekin 1998, 32).

Vatansever Yaşadığı topraklara ve insanına son derece önem veren Şahin Bey, milliyetçi kimliği sayesinde üstün azim ve güç göstererek Yunanlara oyun oynar. Hatta savaşta yardım etmeyi bu duygusu ile başarır. Yapılacak olan inkılaplara, devrime, değişime inancı tamdır: “Bu son inkılâp, tamam olduğu gün Şahin Efendi artık ferdi hayatının ebedi yahut fâni olmasına o kadar fazla ehemmiyet vermeyen, kendi gibi duyan, kendi diliyle söyleyen cemaat yaşadığı müddetçe ummandaki damla gibi – daima mevcut olacağına inanan bir ateşli milliyetçi haline gelmiş oldu” (Güntekin 1998, 143).

Meraklı Öğrendiği dini sonuna dek sorgulamaktan yana olan Şahin Bey, ahiret, ölüm ve ruh gibi konularda hocalarından bilgi almak ister fakat her defasında kestirilip atıldığı için sonunda bu merakını pozitif bilimlerden öğrenerek gidermeye çalışır zira çevresinde kimse ahirete bir yanıt veremez: “Babasının ölümünden sonra onu dağlarda gütmeye başladığı koyun sürüsünden ayıran omuzunda heybesiyle İstanbul yollarına süren asıl sebep bu merakı” (Güntekin 1998, 46).

Yardımsız Şahin Bey sadece Yunan işgalinde halka yardım etmek istemesi ile değil herhangi bir durumda da insanlara yardım etmekten haz duyar. Yardım etmeyi tıpkı bir vazife gibi görerek büyük bir istekle yapar: “Vaktiyle orada İspartalı hasta bir çömez vardı. Aç açına çalışmaktan verem olmuştu. Hâlâ da eski bir kerevetin üstünde nöbetten titreye titreye çalışmaya devam ederdi. Şahin hocadan başka kimse bu zavallının yanına uğramazdı...” (Güntekin 1998, 38).

Hâfız Eyüp (Kapalı/Asosyal/Sorumlu/Mantıklı) Sarıova'nın önemli zenginlerinden biri olan Hafız Eyüp mevcut imtiyazlarını ve gücünü korumak için dönemin baskın ideolojilerinden faydalanır. 31 Mart Vakası'nın ardından softalığın yeniden güç kazanmasıyla medrese ve tekke gibi dinî merkezlerden beslenir. Ali Şahin'in karşısındaki en büyük gizli güç olan Hâfız Eyüp oldukça kurnaz, fırsatçı, zalim, ilkesiz ve cüretkâr bir karakterdir. Amaçlarına ulaşmak için her kılığa girer ve her şeyi yapar. “Hafız Eyüp, Sarıova kasabasındaki softalığın, yobazlığın görünüşteki savunucularından değil halkı yönlendiren gizli bir güçtür. Sarıova kasabasındaki çatışma ve gerilimde sahnenin her zaman gerisinde duran bir yönetmen gibidir. Hafız Eyüp, tam anlamıyla ham ve duygusal bir yobaz değildir.

O, yobazlığı kendi çıkarları için kullanan bundan kâr sağlayan zeki bir adamdır” (Kanter 2008, 224-225). Hâfız Eyüp, sahip olduğu çıkarlara ve imtiyazlara tehdit oluşturduğunu gördüğü Ali Şahin’i ilk önce kendine bağlamak ister. Bunu başaramayınca onu sindirmek ve bölgeyi terk etmeye zorlamak ister. Çevresinde olup biten her şeyin farkındadır ve her şeyi kontrol etmek ister. Millî Mücadele’den sonra sarığını atıp şapka giyerek politikaya atılır. Ali Şahin’e iftira atarak onu Sarıova’yı terk etmek zorunda bırakır.

Egemen “Şahin Efendi, Hâfız Eyüp denen bu unvansız ve kılıksız softanın nüfuzlu bir adam olduğunu Maarif Müdürünün odasındaki oturuş ve lakırdı söyleyiş tarzından sezinlemiş, fakat bu derecesini tasavvur edememişti (...) Şu neticeye vardı ki bu adam, kasabanın gizli ruhudur” (Güntekin 1998, 64).

Kurnaz “Muayyen bir meslekle ortaya çıkan Zühtü Efendiyi vukuat yıkınca bu Hâfız Eyüp, yine zemin ve zamana uygun bir başka göstermelik bulup ortaya çıkarır, kendi daima gölgede ve mesuliyet haricinde kalır” (Güntekin 1998, 67).

Zeki Mühendis Necip’in okul arsası üzerindeki medreseyi bilerek yıktığını anlar: “- Arsayı kurtarmışsınız, dedi. Allah mübarek etsin... Deli Necip, kırk yılda akıllıca bir iş yaptı... Talebenin inadı yüzünden hafazanallah bir mesele çıkacak diye ödüm kopuyordu” (Güntekin 1998, 85).

Şüpheci “Hâfız Eyüp’ün Şahin Efendiyi esasen gözü tutmamıştı. Ne sebepten medreseyi bırakıp Darümuallimine geçtiği, sarığı attığı belli olmayan bu eski softaya bir türlü inanamıyordu” (Güntekin 1998, 86).

Cüretkâr Amacına ulaşabilmek için her yola başvurur: “Nûr-i dîdem, ilim ve fazl sahibi bir adam olduğun halde mektep köşelerinde sürünmene, Huda bilir, yüreğim sızlıyor... Gel sana bir babalık edeyim. Kayınpederin olacak zat hem variyetli, hem de gayet namuslu ve mazlum bir adamdır. Çok memnun olursun, maişet gailinden kurtulur, ileride bana hayır dua edersin...” (Güntekin 1998, 87).

Fırsatçı “Eyüp Hoca, nihayet beklediği fırsatı ele geçirmişti. Emir Dede başmuallimi aleyhine korkunç bir hareket başladı” (Güntekin 1998, 108).

Planlı Amaçlarına ulaşmak ve istediklerini elde etmek için türlü planlar yapar: “Son zamanlarda Eyüp Hoca’nın tavsiyesiyle İlk Tedrisat Müfettişliğine tayin edilen Hulûsi Efendi isminde bir softa iki günde bir Emir Dede’ye damlıyor, hocalar ve çocuklarla konuşuyor ve not alıyordu” (Güntekin 1998, 126).

Bencil Yalnızca kendi çıkarları doğrultusunda hareket eder ve bu doğrultuda ne yapması gerekiyorsa onu yapar: “Yalnız Eyüp Hoca’nın nasıl olup da bu kadar zaman içinde Yunanlılara hulûl ettiğine akıl erdiremedi. Fakat bunu Müslümanlar hesabına bir kâr addettiği için memnun oldu” (Güntekin 1998, 202).

Necip (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı) “Mühendis Necip derin ve akıllı politika izleyen Ali Şahin’in aksine daha gür sesli ve ateşli bir yenilik taraftarı olarak başkışinin pasif yönlerini aktif kişilik yapısıyla tamamlar. (...) Açık sözlü ve dürüst oluşu ile kendisini Şahin’e kabul ettiren Necip, onun her hareketinde yanında yer almıştır” (Kanter 2008, 223). Sarıova’daki inkılapçı ve ilerici mühendislerden biri olan Necip, Ali Şahin’in çıkmış olduğu yolda en ateşli ve en sadık dostu olur. Necip Ali Şahin’e göre daha cüretkâr eylemlerde bulunur hatta çoğu zaman ona akıl verdiği de görülür. Zaman zaman saf ve gerçek dışı düşüncelere kapılan Ali Şahin’i eleştirir ve ona mevcut durumun gerçek yüzünü gösterir. Bir mühendis olarak Necip’e inşa edilmek istenen yeni düzenin mimarı gözüyle bakılabilir. Yıkılması planlanan düzene ait yapılar yerine yeni düzenin yapılarını inşa edecektir. Medresenin yıkılıp çağdaş bir okul binası yapılması da bunlardan biridir.

Coşkun “Kasabada Necip isminde bir belediye mühendisi vardı. Atak ve taşkın bir adam olduğu için “Deli” diye maruftu” (Güntekin 1998, 68).

İlerici “Şahin Efendi onun bu “Deli” şöhretini kısmen de yüksek ve açık fikirlerine, dürüst zevkine borçlu olduğunu çabucak anlamıştı” (Güntekin 1998, 68).

Zeki Amaç doğrultusunda sonuç almayı sağlayacak planlar yapma konusunda mahirdir: “Yalnız o planı namusumuzla kabul ettiremediğimiz için hile ve fesat tarikına sapacağız... Heriflere bir oyun oynayacağız. Gösterişi itibarıyla bu resmi ceffelkalem kabul ederler ya yüzde yüz... Olsa olsa mühendis Kerim, itiraz eder. Ona da dalaverayı anlatırım. “Ulan, bu kadar yıllık arkadaşız. Bu haltı yersen vallahi yağcının evine zamparalığa gittiğin gecelerden birine peşine takılır, baskın tertip eder, seni softalara recmettiririm” diye tehdit ederim” (Güntekin 1998, 69).

Eleştirel Softalığı ve mevcut yönetimi hem ironik hem de alaycı bir üslupla eleştirir: “Ancak içeride bir dede var ki bir elinde yeşil bayrağı, öbür elinde sopası, duvarın arkasında bekliyor. Medreseye kazma kaldırdın mı? Sopa “Tak” diye kafasına iniyor... Bu komedyadan sonra milyon versen memlekette bu iş için tek amele bulabilir misin? Bir zaman sonra dede, sade medreseyi değil, bütün sokağı bekleyecek. Bir de hocaları beğenmeyiz... Herifler, bir tabur bekçinin göremeyeceği vazifeyi uç, beş, mum, birkaç bez parçasına mukabil koca bir dede...ye gördürüyorlar” (Güntekin 1998, 78).

Kararlı Amaca ulaşmak konusunda oldukça kararlıdır: “Nasıl benim politikamı beğendin mi Doğan Bey! Yahu, aferin bize. Üç kişi bu meselede bütün kasabaya kafa tuttuk... Hele Eyüp Hoca öyle bir baştan kara etti ki... Yaşayalım biz yahu...” (Güntekin 1998, 81).

Dostane “- Bir boş vaktinde Belediyeye gel, doktoru beraber görelim, şimdiden kulağını bükelim, dedi” (Güntekin 1998, 116).

Gerçekçi “Doğan Bey... Sonda daima söylerim ya. Hemen bütün idealistler gibi senin de fazla saf ve ahmak bir tarafın vardır. İdealistler, bazı insanların hasbeten'lillah fitnelik etmek, başkalarını zarara sokmaktan duydukları zevki bir türlü akıllarına aldurmazlar...” (Güntekin 1998, 164).

Dürüst “- Hey zavallı çocuğum, dedi, sen koyduğum yerde otluyorsun... Buradaki maarif memurlarını Nezaret değil, Sarıova türbecileri azil ve naspeder, İstanbul'da, Sultan Mahmut Türbesindeki Maarif Nezareti, bir vasıttan başka bir şey değildir” (Güntekin 1998, 178).

Kaynakça

Güntekin, Reşat Nuri. *Yeşil Gece*. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1998.

Kanter, M. Fatih. *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Yapı ve İzlek*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Elazığ: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Yazar, Suat. *Reşat Nuri Güntekin'in Eski Hastalık, Ateş Gecesi, Değirmen Romanlarının Olay Örgüsü, Şahıslar Kadrosu, Zaman ve Mekân Bakımından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Beykent Üniversitesi, İstanbul: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2022.